

TAKDİM

Bundan yaklaşık on sene önce, genç bir Türk öğrenci, Heidegger felsefesi üzerine bir doktora çalışması yapmak amacıyla benimle iletişime geçti. Söz konusu öğrencinin, yani bu kitabın yazarı Axel Karamercan'ın bu çalışmayı gerçekleştirmek için Tasmanya'ya gelecek kadar istekli olması, onun azmı ve kararlılığına dair bir fikir verebilir.

Bu ilk temastan yana geçen on yıl içinde, Heidegger'in düşüncesiyle bağlantılı olarak mekân ve dil meseleleri üzerine konuşmalarımız Karamercan ile kesintisiz bir şekilde sürdü. Bu konuların Heidegger düşüncesiyle bağlantısını ele alırken, tartıştığımız meselelerin farklı şair ve yazarların eserlerinde nasıl ortaya çıktığını birlikte değerlendirdik ve bu konuların taşıdıkları geniş bağlamlar hakkında sohbetler ettik. Bu sohbetler, başlangıçta bir doktora danışmanı ile öğrenci arasında başlamış olsa da zamanla o çerçevenin dışına çıktı. Diğer metinlerinde Heidegger'in yanı sıra benim çalışmalarım da bir diyalog içinde olmakla beraber, bu kitapta tartıştığı düşünceler Karamercan'ın tamamen kendine özgü felsefi yönelimini ortaya koymaktadır.

Karamercan'ın sözü geçen yöneliminde Türkiye'den gelmesinin önemi yadsınamaz. İnsanın okuduğu yazarlar ve karşılaştığı hocaların etkisinin, hep daha derin ve yaygın bir dilsel ve kültürel miras ışığında şekillendiğini iddia etmek hiç de yanlış olmaz. Bazen bu miras, insanın en çok bağlı olduğu yerlerden uzaklaştıkça daha belirgin ve anlamlı hâle gelir. Belki de bu, Türkçenin Karamercan'ın felsefi düşüncesinde neden bu kadar merkezi ve açık bir odak hâline geldiğini açıklayabilir. Doktora eğitimini Tasmanya'da tamamlamış ve şu anda Fransa'da yaşıyor olsa da bu coğrafi mesafe onu Türkiye'den uzaklaştırmak bir yana, felsefi olarak Türkiye'ye –yani onun dilsel varlığı olan Türkçeye– daha da yaklaştırmıştır. *Aralık ve Meydan* bu bağlamda Karamercan için bir tür yuvaya dönüş niteliği taşır ve Karamercan'ın düşüncesinin ortaya çıkmasını ve devam etmesini sağlayan kaynakla yeniden buluşması anlamına gelir.

*Aralık ve meydan*¹ sözcükleri etrafında biçimlenen bu kitap, bu kelimelerin hem içinde yer aldığı hem de çağrıştırdığı anlam coğrafyasını incelemektedir. Bu inceleme, kelimenin tam anlamıyla bir *mekânın söyleyişi* (topo-loji) biçimini almaktadır. Karamercan, yalnızca doğduğu dilin topolojik yapısını aydınlatmakla kalmayıp, aynı

1. Aralık 'interval' ve 'between space' anlamında düşünülebilir. Bu, etimolojik bakımdan bağlantılı olmasa da Yunanca *diastema*'ya yakın bir anlama sahiptir denebilir. *Diastema*, günümüz İngilizcesinde dişler arasındaki boşluk demek olan *distema* sözcüğünde görünür.

zamanda Türkçeyi diğer dil ve kültürlerle bir yakınlığa sokarak, insan varlığının temel topolojisine dair bir kavrayış sunmaktadır. Bunu, her dilde ve kültürde farklı biçimlerde açığa çıkan bir dünya tecrübesi olarak, üstelik topolojinin özüne sadık kalarak, yani birleştirirken aynı zamanda farklılaştıran bir yaklaşımı ortaya koyarak gerçekleştirmektedir. Burada söz konusu olan yakınlık, her yerde aynı biçimde geçerli olan bir topolojinin, yani komşuluğun yakınlığıdır. Başka bir deyişle, bu, ortak bir zemine sahip olmanın yanı sıra, ayrılığı da içinde barındıran bir birlikteliğin yakınlığıdır. Aynılık nasıl farklılığı beraberinde getiriyorsa, aynı zamanda yakınlık da mesafeyi meydana getirir.

Eğer bu kitap tam da Karamercan'ın *dildeki* evine bir dönüşü temsil ediyorsa, aynı şekilde dilin bir yuva olarak kavranmasına doğru bir dönüş niteliği de taşır. Böylelikle, bizi evin ve yuvanın ne anlama geldiği ve *dilin* nasıl bir ev ve yuva olabileceği üzerine yeniden düşünmeye davet eder. Hangi dilde konuşursak konuşalım, hangi koşullarda doğmuş olursak olalım, dilin nasıl hepimiz için bir ev olabileceğini sorgulamaya açar. Bu bağlamda, dile ev olarak dönüş, aynı zamanda dilin kendisine dönüşü de içerir. 'Dil' burada yalnızca belirli semantik-sentaktik yapılara ya da belirli bir dilbilgisel pratiğe işaret etmez. Bir dil olarak Türkçeden bahsederken de geçerli olduğu üzere, dil yalnızca belirli bir sistem veya yapı değildir. 'Dil' aynı zamanda dilin varlığına ya da *özüne*, yani dilin ne olduğuna ve bu anlamda, gündelik yazılı ve sözlü biçimlerinde dile gelen *kaynağa* işaret eder. Heidegger'in bazen "söyleme-dile getirme" (*Sage*) olarak adlandırdığı² ve Herakleitos'u takip ederek sıklıkla *logos* kavramıyla ilişkilendirdiği, işte dilin bu kökensel ya da özlü boyutudur.³ Ancak bu 'özlü' dil anlayışının alışlageldik dil görüşünden farklı olduğu göz önünde bulundurulursa, burada sorulması gereken "Dil nedir?" sorusu değildir. Belki de asıl soru, "Dil olarak görünen söylemenin-dile getirmenin doğası nedir?" olarak ifade edilebilir. Bu önerinin haklı bir yanı olsa da ikinci soruyu asıl meselemiz olarak değerlendirdiğimizde dahi, konuyu dilin gündelik varlığından bağımsız bir biçimde irdeleyemeyiz. "Dil nedir?" diye sorarken araştırılan şey *dilin* varlığıdır. Bu soru ancak dilin alışlageldik biçimlerinden hareketle ele alınarak, mesela sohbet ve söyleyişlerimiz, yazı, ses, yüz ifadeleri ve konuşmalarımız vasıtasıyla sorulabilir. Dolayısıyla, 'dile getirme'den bahsederken 'dil'i, 'dil'den bahsederken de 'dile getirmeyi' aynı anda duyabilmemiz gerekir.

Bilindiği üzere, Heidegger dili varlığın evi olarak değerlendirir. Dil, yani *Sprache* sözcüğünün kendisi de söyleme/dile getirme fikrini çağırıştırır. Heidegger, bunun yalnızca bir imgenin, yani 'ev'in 'varlığa' basit bir 'aktarımı' olarak anlaşılmaması ge-

2. Heidegger'in söyleme ve dile getirme meselesine dair tartışmaları için *On the Way to Language*, çev. Peter D. Hertz (New York: Harper & Row, 1971) kitabındaki metinlerine bakılabilir.

3. Bkz. Heidegger, 'Logos (Heraclitus, Fragment B 50)', *Early Greek Thinking*, çev. David Farrell Krell ve Frank A Capuzzi (San Francisco: Harper and Row, 1975), ss. 59-78.